

saobraćaju s ljudi narodnosti, u mirnom i ljudnom susretaju, u ljepši običajli, u gostoljubivosti, u poštivanju tuđih svetinja i običaja itd. Od naših Talijana pako vidimo sve to sasmo protivno. Ako, gdje su zaštićeni, su sretno pripadnika druge koje narodnosti, tad će mu se sjegurno podrživati: Slavenu sa „bratlo čestio“, Niemcu sa „gnocco, patata“ itd. i kao si ga njemu ako na podrugivanje odvraća. Odnat će stalno batina. Naši Talijani ne poštivaju ni naših običaja ni naših svetinja, od kojih je jamačno najveća naš jezik. Način, kojim su u Puli prigodno zadnjeg zasjedanja zemaliskog sabora vriedjali naša zastupnike, koji kao narodni poklisari moraju biti poštivani od svakoga, pa i od neprijatelja, zato jer su govorili jezikom svojih izbornika, dokazuje to najjasnije. U staro doba držalo se divljim onaj narod, koji je zlostavljao i vriedjao poklisare ili zastupnike jednog drugog naroda. A naši Talijani su u Puli kod zadnjeg zasjedanja tvornjo zlostavljali naše zastupnike, na njih pljuvali, bacali pupice itd. Zar je to kultura?

Što nisu sve naši Talijani izrgali proti našim vodjam! Prikazade ih jurva svietu kao buntovnike, razbojnike i lopove samo zato, jer nesebično, uztrajno i junački brane ovaj naš biedni narod od propasti. Lozinka naših neprijatelja je: „osar tutto“ t. j. varaj, ocrnjaj, biedi, slepi i klevetić samo da „šćava“ utneće. Na takvi način nisu Hrvato-Slovinci nikada i nigdje postupali sa svojim narodnim neprijateljem. Taj napredak Talijana u Primorju u ničem ne nadmašuje napredak Hrvata i Slovincu. Talijani imaju doduše više škola nego Hrvati i Slovinci, jer po nepravdi razpoloža zemaljskim sredstvi u uspjeh u naukama hrvatskih i slovenskih škola u Primorju daleko nadmašuje uspjeh u talijanskim školah. Dokaz tomu, da u Poreču, središtu talijanstva u Istri, imade mnogo odraslih i mnogo mladića i djevojka, koje neznaju ni čitat ni pisati premda su na godine i godine pozalili tamošnjim školam.

Što da se tek reče o morala, čudorednosti naših protivnika? Čudoredni pad jednog naroda sjegurni je znak njegovog duševnog i telesnog nazadovanja. Da je naš narod u Istri i vjersko-moralnom pogledu na višem stepenuj negoli razkalašno pučanstvo talijanskih gujezda Istre, netreba nam tekak dokazivati. Nećemo napominjati poznate suroveći potonje na našem biednom puku sa strane naših narodnih protivnika u Primorju. Hoćemo samo naglasiti, da su uveli u praksu materijalno upropaćenje našeg seljaka lihvartvom i zlobnim uništenjem njegovog posjeda. Ne stoji ni to, da su Talijani u Primorju suučestvovali jači od nas Hrvata i Slovincu. Oni imaju doduše nekoliko takozvanih posjednika i industrijalaca, ali neznanat broj istih nemože prevažiti golemu biedu, koja je nagomilana u talijanskih gujezdih Primorju. U talijanskih gradjih Istre n. pr. nizi slojevi pučanstva nuće se kao životinja za talijanske „siguore“, dočim je naš narod pretežnije seljačkog stana, koji imade svoju kućicu i svoju grudu zemlje, koja ga božjom pomoću hrani i odjeva. On je dakle sam svojim gospodarom, koji svoje uživa, niko ga ne služi, te daje Bogu što je božje a caru što je carevo. Velika većina hrvatskog i slovenskoga puka u Primorju jamačno mnogo više plaća carskog poreza nego Talijani sa svimi njihovimi takozvanimi veleposjednicim, što bi se dalo dokazati statističnimi podatci o plaćanju poreza u pojedinih kotarih. Nu pa kad bi to stajalo, da Talijani plaćaju više poreza nego Hrvati i Slovinci, zar je to razlog ili uzrok, da se nevrći zakon il da se ne provede ravnopravnost narodnosti u Primorju?

Slavenska većina u Primorju plaća najteži porez, puz u krvi vjerno i dragovoljno. Dočim se mnogi naših protivnika uklanjaju vojničkoj službi bijede i blaznu zemlju preko mora, nedogadja se šta takova nikada s naše strane. Junačke desnice naših otaca obranile su opetovano priestol slavno vladajuće kuće, te mi njihovi potomci sjegurno ne zaslužujemo, da nam se kratki temeljni zakonom svim narodom države zajamčena ravnopravnost. Naši predji horili se brabro stoljeća i stoljeća proti nekratu, da obrane vjeru i ognjište otaca svojih, a njihova ih berba dovela do pobjede jer obranile ne samo vjeru i svoju domovinu od propasti pred nekustom, nego spasile i takođerj cieľi zapad i njegovu prosvjetu, dakle i talijansku kulturu. Jer da se nisu turaki valovi razbijali o junačke hrvatske prsi, tko janci, da se u vječnom gradu nebi bio vijao turaki rep? A ovo sada mjesto, da nam potomkom brabnih Hrvata, budu to-

božji potomci Latina zahvalni, oni naša nazivaju „šćavi i barbari“ te hoće, da nam nauiste narodnost i da nam odusnu jezik. Nu košte sa se turaki zubi kršili o hrvatske šake, tako će se odbijati od naših prsi napadaji naših neprijatelja i suzemljaka na našu narodnost i naš jezik. Od naše uztrajnosti i žilavosti odvisi i naša pobjeda.

Iz carevinskoga vieća.

Beča, 14. junja 1898.
Danas osam dana javili smo, da je buduća sjednica sazvana za danas, i poratili to sa riečimi: *Bog zna što će se u to vrijeme dogoditi!*

Onda stalno nije nitko, osim Gospodina Boga, znao što će se tečajem jednoga čedna dogoditi. Svaki dan, da svaka uru, naklapalo se je štogod drugoga, i svaki čas dogodilo se je štogod, što je dalo povoda naklapanjem. Njemački veleposjed imao je držati pogovor u Pragu, al je odustao. Petak, subotu, nedjelja i ponedjeljak imale su svoja sjednice kvotne deputacije jedne i druge polovice monarhije, ili njihovi odbori sedmorice bad svaki za se, bad zajedno. Držala su se ministarska vieća subotu i nedjelju. Novine su u svem tom nalazile tvarine za pisanje. Prvi hip poslize 7. t. m., mislilo se je, da u očevo ljeće neće biti sjednice. Kasnije se je sve više pisalo, da hoće biti i još jutarije novine od ponedjeljka, od jučer pisalo su stalno, da će biti sjednica danas, jer je ministar-predsjednik *Thun* dao riet, da će odgovoriti na interpelacije glade Graca, i hoće, da drži zađanu riet.

A kad su to pisale i službene vladine novine, već je ministar predsjednik imao u džepu previšanj nalog, da se carevinsko vieće odroč. Taj previšanj nalog je od 12. junja, i bio je priobćen svim zastupnikom pismeno dne 15. junja, dakle dan prije urečene sjednice. Do 14. dakle junja dalo se je parlamentu mirovati, al već 12. odnosno 13. dalo mu se je opijum; da zaspi. Njeki vele, da će spati do septembra; drugi, da će možda i za vjek usnuti ovakov, kakav je. Neima čovjeka, koji bi mogao poroći, što će biti. Uvjerenje je obćenito, da ovako nemože dalje ići, to jest, da se nemože nit nesmitje trpiti, da bude ovako još dalje.

Premda neima danas sjednice carevinskoga vieća, ipak su njegove prostorije pune zastupnika. Skoro svi klubovi drže svoje sjednice. Držala ga i naša „Kršćansko-slavenska secca“. Držala je sjednicu, i još će ju sutra i parlamentarna komisija desnice. Danas se je sjedinila za izjavu, koju će oglesiti u javnosti. U njoj se orka kako je većina gledala, da učini mogućim parlamentarno djelovanje, kako se je pregarala, al kako sve to nije koristilo. Sbačuje da se sebe svu krvnju nrrada, i izjavlja, da i na dalje stoji na svojem stanovalištu adrese od god. 1897. — Sutra će razpravljati o obćem položaju.

Pogled po svietu.

U Trstu dne 15. junja 1898.

O zadnjem trzaju carevinskoga vieća izvješćujemo obširno na drugom mjestu. Ono, što se je davno predviđjalo, moralo se dogoditi. Cesarska vlada videći, da su ostala sva njezina nastojanja, da uvede parlamentarno djelovanje u pravu kolotečinu, bezuspješnimi, odlučila se je na odlučan korak, — odročila je carevinsko vieće na neizvjestno vrijeme.

Odmah sliedećega dana izdale su sve stranke ili klubovi carevinskoga vieća — osim veleposjednika — proglas na svoje birače, u kojem označuju svoje stanovište napram novim dogodjajem. Niemci raznih struja govore u svojih proglasih ratoborno zahtijevajuć za Niemce nadvladu nad ostalimi narodi Austrije. I desnica ili većina carevinskoga vieća izdala je proglas, u kojem kaže na uvodu, da je poštrovno učinila sve a da se povrati mir i red u carevinsko vieće. Zatim nabrāja razne korake, koje je učinila za postignutje svoje nakane, nu sve to izjalovilo se usljed neobuzdanog ponašanja i postupanja njemačke opozicije. Desnica odklanja od sebe svaku odgovornost za nezdrave odnošaje u carevinskom vieću i za sve posljedice, koje odatle nastaju, a na koncu obe-

ćaje, da je pripravna i nadalje poštrovno raditi na tom, da se uzpostave redoviti odnošaji u državnom saboru.

U nedjelju preelavili su moravski Česi u glavnom gradu Brnu uspomenu na 100 godišnjicu narodjenja najvećega Čeha ovoga stoljeća, glasovitoga povjestničara češkoga naroda, Frana Palacky-a. Tom prigodom sastalo se u okolici Brna do 60.000 Čeha, proti kojim su surovi Niemci iz Brna na sve moguće načine demonstrirali.

U petak započimlje u zlatnom Pragu proslava 100-godišnjice toga čes. velikana. Tom prigodom sastati će se u priestolnici češkoj cviet inteligencije svih slavenskih plemena. Biti će tuj i Hrvata iz raznih naših pokrajina.

Istodobno prireduju u istom mjestu odbor odazvali se mnogobrojni novinari iz svih slavenskih pokrajina i država.

U Francezkoj predstoji ministarska kriza, jer je ministarstvo kod razprave o vladinoj izvanjskoj politici, dobilo nepozvanicu.

U Rimu skupljaju se zastupnici, pozvani na novo zasjedanje parlamenta. Opozicija pripravlja se na odrešiti borbu proti ministarstvu, koje da je proročilo zadnje nemire u raznih krajevih kraljevina.

Na španjolske-amerikanskog bojišta dolaze vijesti vrlo sporo, i ono što dođe na svietlo nosi na sebi bijeg nejasnosti. Sad pobjeđuju Amerikanci sad opet Španjolci, a jedni ni drugi nemiču se sa svojih pozicija.

Dopisi.

Iz Voloskoga pišu nam 6. t. m. Na mali Vazam dne 17. aprila t. g. bilo je malo družtvanje iz Opatije u Iki kod Zabeja. U tom družtva bio je i jedan c. kr. činovnik iz Opatije, kojeg po-nišanje ste Vi već opetovano u „Našoj Stojci“ pokadili. U istoj krčmi kod Zabeja bilo je i nekoliko domaćih mladića sa nekojimi Slovinci. Ovi posljednji počeli pod večer skladno pjevati slovenske i hrvatske pjesme (ne izavinje, kako obično naši kalabrezi pjevaju). Te pjesme dirnule su tako živo gori spomenutoga c. k. činovnika, da je počeo pjevače psovati i grđiti sa: „brutti, čestri“ i drugim pogrdami, na koje su pjevači htjeli činom odgovoriti. Bijaše sreća za toga junaka, a vite kulture, što je uspio pobjeći, jer inače bi bogme bila očutila njegova magereda ledja „šćavunske“ šake. Kako onomadne Talijani kod „Aba karime“, tako je i ovaj junčina u bjezu odbacio svoje oružje, svoj štap. Sve lekcije, koje su se dosada dale tomu c. k. činovniku, nisu ništa hasnile. Nepreostaje drugo van, da se pristuzno ravno njegovoj pretpostavljennoj oblasti ili da naši zastupnici interpeliraju u Beču.

Dozno sam, da dva c. kr. sluge iz Voloskoga strašno agitiraju za bankrotiranu ovdješnju talijansku stranku prigodom predstojećih občinskih izbora. Čim budem sabrao više dokaza, priobdiću vam njihova imena i njihovo djelo.

Nedavno imali su mačjtkod *Roze* u Voloskom sjednicu, pa kojoj su odlučili na novo izdavati mačju. Izprvice bijaše za to, da se mačju izlava izključivo sredstvi skupljenimi kod domaćih mačaka. *Kristić* njma predioće ogromne troškove, s kojimi je skopčano izdavanje lista, te napokon pristati, da se obrate za pomoć u Trst, Rovinj i Poreč. *Barotić* izjavio se u pismu upravljenom na *Golea* pripravnim, da će mačje protunarodno potužeće novcem podupirati, nu novce da neće šiljati na *Kraticu* nego na *Golea*, koji ima voditi i sve računne lista. Liepi komplement, jeld? Dali su njim iz Poreča obećali kakvu podporu, neznamo, nu doznati ćemo i to pak ćemo vam javiti, da puk uvidi zašto se tjeraju školske takse.

Nekoji ovdješnji kalabrezi agitiraju proti sadašnjemu občinskomu zastupstvu svakojakimi lažmi, među ostalim i time, da je obćina krivjom sadanjega obč. zastupstva prezadušeno. Tko hoće, može se potruditi da občinskog uređa i pregledat računne sadanje upravo prijašnje, te će se

lahko osvjedočiti, da je pod prijašnjom upravom bilo mnogo više duganega sada.

Medjunarodno društvo željeznčkih radova ovoga azicija je za 25 godina sa skup od fusne željeznice sve istoj pripadajuće nekretanosti u Opatiji za godišnjih fr. 100.000. Istodobno pridržalo si je to društvo pravo kupiti od južne željeznice sve zgrade i sva zemljišta, koja su sada vlasništvo iste Južna željeznica igade sve predati novomu družtvu već 1. julija t. g. Svi dosadnji činovnici će se promieniti a s njimi ići će i dosadnji ravnatelj ljeciličnih zavoda, poznati zaštitnik i prijatelj Talijana *Szberhuber*. Jamačno neće nitko u Opatiji ni u Voloskom za njim plakati, dapače niti njegovi istomišljenici. Tako bijaše ovdje objubljen. Svi očekuju, da će Opatija pod novom upravom bolje i liepše napjevati, nego je do sada, a mi to od erdca želimo. Idemo da vidimo.

Piša nam od tamo 14. t. m. Izborne listine za dođuće občinske izbore su jurca izložene. Narodnoj stranci osjegurana je pobjeda u svim trim tjelima premda talijanske podpranice, strasno agitiraju po Voloskom i Opatiji e da bi bapkoptrajbi talijanskoj stranci pomogli do pobjede. Nu jalov njim trudi. Uz sva pomoć, koju dobivaju od njihovog zastupnika *Barotića* i od Poreča u svrhu agitacije, neće njim nikada uspeti, da promjene narodni značaj ove obćine. Dokazano je, da naši mačjci dobivaju od porekih i rovinjskih Talijana novca u svrhu agitacije za talijansku stranku, pa ipak se nasudaju trditi, da nisu prodanci. Sva njihova agitacija i sve talijanske podpore malo će njim pomoći kod predstojećih občinskih izbora izim što će nekoji *tripidali* napuniti svoje vječno prazne žepove. Narod je to, ovdje uvidio kako talijanska gospoda znaju liepo upravljati svojim vlastitim imetkom, kako to dokazuje kalabrezo-šćavaki *Kazin* u Opatiji, gdje su prorajali preko 60.000 for. Ako pak ta gospoda svojim imetkom tako slabo upravljaju, što bi učinili tek sa tuđim obć. imetkom? Ala bi naši novci lepo vandrovali u blaženu zemlju preko mora.

Kako uvijek tako će i kod predstojećih občinskih izbora svi naši složno postupati, da dokazni našim neprijateljem, da su gospodsko Volosko i bajna Opatija bili i da će ostati hrvatski, pa makar našima neprijateljem od jada puklo srca.

Iz Zrenja — obćina Oportaj — pišu nam, da su tamo imali kroz čitav mjesec svibanj krasnu svibanjsku svečanost na čast B. D. Marije. Svako jutro bijaše svečana sv. misa, kod koje su misu odjekivale krasne Marijine pjesme.

Zadnja tri dana bijaše za pobožno pučanstvo sv. izpovjed, kojoj je pristapilo preko tisuća osoba. Najsvetaniji bijaše zadnji dan mjeseca kad se pobožni puk u siluom broju zahvalio Svišljenom uzvišenom pjesmom, skladno i krasno odpevanom „Tebe Boga hvalimo“. Svečanosti bijahu prisutni i gg. svedenici Ivić i Aničić iz Opatije, Pašinisty iz Montrilja i Polta iz Gradina.

Obći je vladao među pukom glas, da je riedko gdje na selu moguće prirediti ovako uzvišenu i krasnu svečanost.

Franina i Jurina
Jur. Na krišni petak je reka g. Francić svojim kosiricem, da nebi pošla mes Hrvate za nijenu plaću.
Fr. Ma je banj pošla kad je bilo za čapat par florinčići.
Jur. E, brajine moj, kad krešti fameja krešti i potribica; a kad krešti potribice vsjalo se maknut — onda se ne bađa ako su krupje ili lire, ili ribli ili magari turake pištre, samo da kapljaju.
Fr. Ma da je anke kantil hrvatski.
Jur. A u sebi je, za siguro govorića: *Lo ču koža kerja kantar i aver mišerija.*

